

ԻՍԹԱՆՊՈԼ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7.

ከ ሲቦክስ ጋር

ԻՎ ԲՕԲԱ ՎԵ ԱՄԷՐԻԳԱ

Ամերիգալուբար, Էվորալուբարում պի-
յուք պիտ տերա տուհա վերալիլեր, նա-
նի,

Գլխականքը վե հասեալ պէր թարաճ
խախտիքուն , մուհարեպեսիկ տախի , ա
դրը մատուէր թէալիէէ օյապիր :

Երևանի Ֆրանսա վե Բուսիս տեվ
լեթերի, պրպրերերին գարշ հերնե
տրերեր իս: պուտան պր քաշ այ մու
գատտեմ տախի, ինկլթերա վե Միւճ
թեմեայի Ամերիգա հիւքիմեթերի
այնիսի խիեր, եանի պու կիւն եարրն
պրպրերեր ին էպթրաճագ օլսն իքի
ագիս հէյեթեր:

Ի՛նչքան ճարճատու և՛ Բյուզնդատ
մէջճուտ օյան հէրարէթ, Կնկիրկեղբն
վէ Լկէրիգալուրն տախի պաշարըն
տարմըն օյան, շնտիկէ գատար շնւհէ
սիգ, Ոգիանտ տէնիկնտէ պուլունան
պարկուլար, բէք չօգ ինտան լէշի եւմըն
օյաճաղար իտի:

Իսթիֆաատէ իթմէք իսթէեէնլէրէնէ
ալէա նասիհատ :

Իշթէ Ինկիրիզ փէ Ուկրիզա Էհարիւ-
րինին մէտէնկէթի, փէ պու մէտէնկ-
էթ սաքէսինտէ հիւքիւմէթէ քէնտի-
լէրի սահիպ օլմուշ օլմալարընըն ազիմ
սէմէրէյէրինտէն պիրիսի:

Ինկրիդեյեր փե Ամերիգալըսար, պիւ-
լիւքիւլիւ, սիւնիկուտ արամազլար,
իլլա սուլճտա, եանի օրտուլարտան փե
տոնանմարստան զեւտե գուլլեթի
օլան չէյի, ՎԱՐԻՏԱԹԸ, արթըրան սուլճ-
տա արարլար :

Պուլ թեպակրին նեթիժնիս չու տուր
քի, էն գուվեթի տաերմագառ օլան
Ֆրանաս տեվեթի, պիր միխոնուգ պիր
օրառուեու պիր սենե պարընտրամատը
ղը հալտե, ինկիլպեյր վե Ալեքիգալայ
եյյե պիր օրտուռուռ պեւլքի օն սենե մեյ
տանը մու հարեպեռե պուլու նտուրմա
եա միւգթեփոր տիրէր:

Պրանան, պիղպաթ սուլ՝ փաթեթն
տէ պիլէ՝ 360.000 ասաքլոր սագլամանե
մէ ճալոր ի բէն, քէնախտէն զինտոէ
վաթթաթվը օրան ինկիլի՛ Էրբա 130,000,
մէ Մի ձթմէ պիլ Սպիրիգա Նիւքլիմէ-
թի խէ, պէլնը Ուլա-Պուշտան Նիւ-
քլիմէ թինտէն սասա ու Ֆագ պիր օր-
տու սագլամադատ տըր. ֆադաթ պո-
վմէրիգա տըր թի, հէման պէշ տէնէ
միւթմաաթին, պիր միլիօն ասաքլորէ
նագլոր օրան պիր օրտուեա թէշամիլ
խաղաթի :

Վէ պու. օ Ամէրիգա տըլ քի, քէնտիւ
սիւիւն մալըք օտուտըւ սէրպէսիլլէթիւն
էօօլլէսիւնտէ եւալմազտաւ օլան ձըսն
աա կիւճպէլա 360,000 սիւնկիւ իլէ լաւ
Հաթ տուրապիլլէքտէ իքէն, քէնտիւ
20—30,000 տատըքի իլէ, աւնտէն գիւնա
տէ լաւ Հաթիլըգտաւ պուլլընապիլլէքտէ
տիք:

Ամերիգաս պու տերեճէլէրէ, տէյի
Պոնաբարթյար վէ Սէվասթօթօլ ֆիւթու
հաթլարը իլէ, իլլա, սուլհ, նիզամ, վէ
սէրպէսիյեթ սաեէսինտէ վասրօ օլտու

Ինկիլթ էրա տախի, Ումէրիգալուարս
պաղըպ անտէն նասիհաթ ալտը, վէ շիմ

աի հնկիլթէրբա էվլէւքինտէն զինտտէ
գուվլէթլի աիր :

Զօգ հիւքիւ մէկէր քիւչի իւրիւր վէ
պիլ յիւրիւր, վէնէ պիլ իւր ք հիւքիւ մէկ-
էր վար քի, պիլ իւր, շնմար քէնալիւ-
րնաւն ի ՅԹԽազ իտէնէրաւն ի ՏՃԽազ
իտէնէրէր, վէ պու. հարէ տիւչար օշ-
մալարնա սէպէպ տաիի, մու հարէպէ-
լէրաւ հէնի մէքիքոտն զննաւէ, հէնէ-
լիմ էալիսօտ հէնիլմէլիմ տէի չալըշարապ-
իազնէօրնաւ պիլ իւրա գալընճաւա գա-
տար գուրչոււն վէ պարուլժա տարի ինի-
մէլէր օյաճազ տր :

Յագաթ Խնկիլթէրրա վէ Ամէրիդա
հիւքիւմէթլէրի պիթթէտրի՝ պիւլիւլէ-
ճէքէր . չիւքի սուհ մարիֆէթի իլէ
ղէնկիլթէրի պադր դալաճադ տը :

Յրանաւ վէ Բրուսիա, Էսթիտ Ավսթ-
րիա վէ Բուսիա, պիւպիւրեւրնէ առջը
վէ միւ հիմնաթ չօգլուղու ին ղալէպէ
իթմէք իսթէտիլքէրն հայտէ, Էօթէտէ
ինկիթէրրա վէ Ամէրիգա, զենկնկլքէ
պիւպիւրեւրնէ ղալէպէ իսթճէքէր տրի:

[illegible]

Արվըդ սահիհ սէլամէթ թարիի գան.
ղեսի օրտուղու թարիֆէ հաճէթ տէլի
տիր :

Սեփրեղոս վե Ինկիլթերրոս հիւրիւ
մէթելիլ պէմնիւնտէ մուարաֆաուս ցարան,
վէ Էփօրանիլն ցարա ցլիմաւրիւտա օրա,
գրլրճտանն պարգա հիւ պիլ շէս իլէ հալլ
օրլնամար մէմուլ օրնսեան մէսելիլէր,
անճադ Մ Սիւրուրըս վէ օրա Սիթէնիլ
կիպիւնաւրլարա մալիլ օրնէ հալիլէրտէ
միւքեպէմէ իլէ հալլ օրա :

Պու մատուցելիքն ցարթիէն հալ օ լունաճաղը, վէ պու իրի մուազամ հիւքի մէթլէր պէյնիւնտէ հիւ պիրիւ ըրւզիւ իշ գալմսեաճաղըն ազ կիւնտէն կէօրէճէ կիսիգաէ չի քհէմիդ եօգ տուր:

Սուէ՛ արգօւելոյն լին. քեռայնիքն սի,
իշն պօւ հալի ի զքելոնն ազ սէ վննաք-
աւ տէյի տիլիլը. չեւնքի Կնիկի՛մ էրրաւ-
նըն խաբի՛ծօն պիտ ըն ըն գլիւ իշն պօւ-
լաւնմամսսնն, Էպօսսսնն մոս խաթա-
րաւն հալննօն կէրէյի կրպի լիւ գու՛մօւ
փար տրը :

Զարթնն շինողիկ գաղափարս պահանջ
 լինէսիրի կեօրկութիւն տէրի տիր, վ
 պիղծէ Բուսիս թարափընտան էսէն չէ
 տիր ըրկզկեպարքըն միւրայմէթ քնոպ
 իրմէսինն, Հապէշիսթան սէֆէրնին
 մուվաֆֆապրքէն թիւ խիթամ պոլմոն շ
 օլմամ, վն կիկիթէրոս իլն Սմէրիգա
 հիւքիւմէթ ըրնին թէքրապէն խախէթ
 պաղաղար իլն պիրպիւրնէրէն պաղանմոն
 օլտուգարը, ազ եարսթմ իրմէսիւ տիր

Պիտէ գալստ, պիւլիւք տէվէթէրին
քեաճՅէսի տառի, մէգքիւր իբի հիւ-
քիւմէթէրին թարլիդի բօլիթիքինէսինէ
սիւլիւք իթմէտիքճէ, տիւննաննը բա-
հաթլըդ եիւզնէ կէօրէճէյի եօդ տուր .
հալ պուքի, հիւք տէյլ իսէ չիմտիքի հալ
օլտուս, պուննան պէօյլէ օլապիլմէսի
հալմքի՛ն սի տիր :

Մէսէլա ,
Տէյէլիմ քի Ֆրանսա տէյլէթի տախի ,

մէջքիւր իբր ճիւղակէթիւր կիպի, խաւրճաւ պուլունան տէվէթիւրին իշինէ գարըմամանտ գարսար վէրան, գուվվէյի ասթերկլէանիմ թէնդի, վէ քէնաիւնու Ֆուզու թէնսիբինի, թէէքը իթսէ, օյլապիթ թրուսիա պիւթիւն Այմաննետեւ երու տար, վէ պուլունա սրգասըմանտ տաւի, Հօյամանթ, Տանիմարգաւր վէ սալիլթէյ, պէօյլէ օյլտու դու Հայտէ, Ֆրանսանըն պագաւար նէ*տէլէճէ թէնհլթէտէ պուլունուշ օյլուր, Իմուի մասամքի Ֆրանսա, Ինիլիթէրրա կիպի տէնիզն օյլմարտուտա պիլր ստու վէ պու տատեւ մու Հաֆագա խտէպիլմէյէ քեաֆիի տունանմար իլէ, քիմէտէ գօրդուտու օյլմանան պիլր տէվէթ տէյի տիլ, Հէր Հայտէ քէնաի պագասընը մու Հաֆագա իթմէք իշին, Իճապ խտէն գուվվէյի աւքերլէնյի թոնթաճադ, վէ պաշգա պիլր տէվէթիմ, քէնաիմանէ զինտաւէ պիւլիւլւպ, քէնաիմէն գարըն պիլր թէնհլէք թօյմարտու մէն իթմէք իշին, մու Հայտէ պիլ տաիլի իտէճէք տիլ :

Քեզալիք սայիր տեղէն թէրլն տախի ,
պէօյլ ինթիրազարը վար , վէ պոնտան
նէշէթ իտէր , ու մուսի էմիհէթ սիզիլք ,
վէ սիւսհյանմազ :

Էպիսկոպոսներն, շինութիւն չհախճած եղելովէրոսն գտնելով ժամապահանջագր պիտի չարէ վար տըլ, եանի, քեաճճէսի պիտի ետրն կէտէրէք, պիրպրելներնին հոռ գուգարաւա խախտել իւզոտ ընայել իտեճէքէրնին, պիրպրելներ ելնտէն պիր շէյ գարահադ ինկել իլէ ֆիլիթնէքար լըզար, ինչա իր մեծէքէրնին, վէ ինչ հանել ի պիրպրելներնին արազիսնին հոգ տըլմէնէքք տէվէլէն յէն պէնինտէ գու հուրա կէլէն ուշտագ թէճէք մուարա գալարը տագթանէ սուրէլթտէ թէպիտէ իրմէնէ գագիլն գարար վէրմէլ, վէ տարիլն աապիլ, ու իսթիրա հալը ինչն ելզէվիլէլէլ տէն ըլտուղու գաուտար ա տարըլ ար գոեու պ, պարգ գաւարնէվ վէ չէճիլ լըլըլըլն կէճտտէրմէլ տիրերո

Օ՛ր վազըթ՝ Ամէրիգանըն պիւշի քլուք
ու սէյլէթինի մուճիպ օլուն շէյ , քէն-
սի քէնտինէ էվլօթա միլլէթէրինի տա-
խի պիւշիք վէ զէնկին իտէր :

Պագաթ շիմօթի հալտե, պէօյլէ
պիր շէյ վուգուա կէլէճէյին մէմուլ իթ-
մէք տախի խէհալաթ տէյր՝ մի աիր:

խմար, իւձթէմէայի Ամերիգայ պիժ-
թէարմն պիւլիւսալ քժէ, Էվթորա տէվ-
լէթլէրի տափի պիժթէտրիձ՝ քիւչիւլէ-
ձէլլէ տիր, չիւնքի պոռ թապիկ հնչի-
լէթնիգլէ, տպիսա սիւսէ մէտարիճիլի-
արթլըաճաթ, պոլ մաստրիճ տէվլէթլէ-
րի իճլլաս տէրէձէսինէ կէօթիլլիւպ,
պիր կիւն եա հիչ օրոու սազլասմա-
հաճաթ տէրէձէն վարաճաթլար, եա եօգ-
աս, է հալլիլլէրի պիլէթիւն գազանտր-
լար, թօթլիլ ֆէր եարլիլլէրի մառն դու-
լանըսլաթ գարուրէթ էհալլէրի եդգա-
ճաթ տըր, վէ Միւձթէմէայի Ամերիգա
վէ տափի ինկիլթէրրա էհալլիսի, իսթէ-
տիլլէրիի ազձէ մարիճլէթի իլէ իճրա
թիլթէլէ միւգլթէտիր պիր տէրէձէն վա-
սը օլուոգլըրընտա, Էվթորա տէվլէթլէ-
րինտէն էքսէրիսի, Ֆուգարալըգտան եդ-
գըրմըշ օլա էհալլիլլէ իւգէրինէ հիւքմ
իտէն, պիրէր չիւրիւգ հնչիլթ սըաասըն,
տա կէօրիւնէձէլլէր տիր, չի պուսուս
արդասընտան կէլէն չիւր հէսիլ թէպայի-
լէթլէրի օլաճաթ տըր:

իշԹէ պու սուր ՄիւձԹէմէայի Ա.
մէրիգա իէ, Էլլորա արաբնետա օլա
Ֆարգ, Օքիանոստան տաճա պիւլիւ
պիւր Ֆարգ, Խանր պիրիսի պիւլիւ
գէնիւնիւնիւ պուլիւ քէս պիւլիւ
օ պիրիսի Ֆուգիւնիւնիւ
իւլիւ Էլլորա Գուգիւնիւ տրիւ

Ինկիլիզներին ազլւ, վէ մէմալքերի.
նին յէվլաք, Ամէրիգալալարն արգասար
սըրտ կիթմէք իշն, քնտրիթրնէ պիւ.
Ալաք դարպաք վէրաիշ տիր. վէ էկէրն
Ինկիլիզներին, Ամէրիգալալարա եէթիշմէ
լէրնէ, տահա խալիճէ եոյ վար իստե
տիննետ պու կիտիշտէ աէվամ իթտիր.
տէ, էկէրն Միւնձիթմէպի Ամէրիգասան
մատաստ, տէվլէթ տէնէճէք պիլի հէյեթ
պուլունաճապ իստ, օտուրի Ինկիլիթէլա
տէվլէթի օրաճաք արը.

Ինչէն ինկիւզէր ին Ամենբազմապաշարն
պիւրպիւրէրին Թէքրաւն գարտաշ իկիւ
մու հապպէթ ին օսթէրունէ պաշարաշ
օլմալարնինն էն պիւլիւք սէպէպի, եւոմ
խարապ օլմաք ինն մու հարէպէ իվմէ
իկիւ, պիւլիւմէք ինն սուլհաս պու
լու նմաք :

Կազմեթ Բիւմանթէզ նամ ղազէ
Թահրն պիւտիրտիկնէ նէշարէն, Յրան
սա ին Ավսթրիա պէնիստէ պիր իթթի
Փազ ագաւ օլունմուշ տուր: Իթալե
աէվէթի տախի պու իթթիֆադա տու:
Խիլ օլմուշ, Էախտ օյաճազ իմիշ:

— Մէծօրիայ Տիբրժանիք տամ զա.
դէժանըն եմնիթԵլե մաճէլէրտէն ա.
աւրդը մալու մաժբարլա թաստիք իժտի.
կինէ նէգարէն, Բօլթուգալ գրաւը Տ՝
Ֆէրոխնանտ, Սթանեա թաճըր գապուլ.
իժ մէսին տալը հէր նէվե քանտիտալը
դը բէտա իժ մէ ճիւթ ինքնէ գալն տուր.
մագտախիշ, մէ գըրթ լաղէր քանն լիզ.
պօտան աւորդը պիր մէքժուպատա միւ.
շարիւէյ հաղէթլիբնին պու մատան
հագգընտա գուլանտորը լիսանը շու.
վէճճ իւզըն խուլասա իժմիշ տիր. բէ.
տէրլիք պօրճ վէ մու հապպէթ լիտնէ
նաշլիք օլունարալ, հիւ քիւմէթ վէգա.
լիվիլի գապուլ իժմիշ, վէ սրտոք տէ.
րուն իլէ իճրա իժմիշն ալր. լաքին.
հիւ քիւմէթ երբիւնին աղորդընը լա.
յէթ գընտէսիլէ տուլտու գու մտան
պէօյլէ պիր երբիւ եէնիտէն տէր իւ հտէ
խտէմ. ճէնապը տալըրինէնտէնին պա.
նա լու թժ խյէտիկի պիր գաւ սէնէրլի.
պիր թարաֆա չէքլիբէք, տուլգուլալը.
մա մու թափաղ տուր իժմէ վէ սառուտէ.
հա իւզըն կէ իրմէք արգուսինտէ եմս.

Իհեղիւսէ, քանոտտաւորոմա տայիր յօլաւ
 ԹէքընՅէրէ Իւն-լուս Իւզըն Վերտիկիմ
 Ճէվապարաւ ըաղմէն, Սթանիսա Վիլնէթի
 Վէրէն. քէնտիւրիւնէն գրաւ Իթմէք ալ.
 զուսխնտէ ինտտ Խաիպ տուրուր Իս
 թմնուոնիլէ Իթիմ. քէնտուոյն Խաղազ Խոտ.
 Ճէյիմ. լաքին պու պիւնիւք միլէթի Թէ.
 Վիպ ըխայէթ Իթտիկիմ Իշին, պիրտէն
 պիրէն ըտտ Իւզըն Ճէվապ վիլմէյէ Ճէկիմ.
 Վէ տիւշիւնմէք Իշին պիր գաշ Կիւն Խա.
 Թէյնէ Ճէկիմ. լաքին պուշուն ին պէրաւ.
 պէր. յուր քէ Իլք տէ՛ճա կիպի ըտտ
 Իւզըն Ճէվապ Վերտիմ.

— Ենտերանտանս Պէլժ զազէթասը
նըն փարիստէքի մուխպիրինին պիլաիրորի
կինէ նէզարէն , Զլօրանստա , գրուլէա Ի
զապէլ վէ Մարֆօրի իսմինտ պիր օ

Արդ ուրեմն ի՞նչ էր Մինեհի գործը, եւ Երաման պէ՛յի առ այն ըրած գործնական ազդեցութիւնը — Մամուլի մէջ յառաջագոյն գործընդունելու, ուրեմն թէպէտ եւ թշնամին ունեւորէր, բայց գործը նոյնն է ինչ որ էր, միայն առանց մրցման :

Մարդկան Պօղոս պէ՛յ Հաստատեց փառաւոր աղջկանց դպրոց մը, բայց այն ալ 20—25 աշակերտութիւնով պարագայ կեցած է — ինչո՞ւ — վասն զի դաստառները Պապական մայրապետներ են, ուրեմն այն ալ թէպէտ նիւթապէս կայ, բայց բարոյապէս չիկայ, որ ըսել է գործնալ գործանք հոն ուր որ կեցած էինք :

Ի՞նչ եղաւ զոնսօրիտէի կառկին ձեռնարկութիւնը, — հազիւ Հասաւ 8,900 զոնսօրիտէի, այն ալ կեցաւ — այդ երբ պիտի սկսի գործադրութեան կամ երբ պիտի լրանայ 2000 զոնսօրիտէի որ դպրոցը բացուի — կարելի է յուսիտան չի բացուի, եթէ այս ընթացքը շարունակուելու ըլլայ — բայց ի՞նչ պիտի ըլլան Մամուլի աղջիկները այս տարած ընթացքին սպասելով — հարկաւ լուսարար, սպասուհի եւ ասոնց նման խեղճ բաներ — ինչո՞ւ, — վասն զի 50,000 դուրուշ չունինք որ դրամագլուխ ընենք եւ դպրոց մը բանանք :

Մասով 500 աղջիկը բարոյապէս մեռեալ պահել 50,000 դուրուշի համար —

Ահա այս է ուսումնական վիճակն զոր Մեհմուտ չափազանց կը դատէ եւ կը յորդորէ որ այս չափազանցութենէն ետ կենալով քիչ մ'ալ քաղաքական կեանքի պիտոյից հետեւինք — ո՞վ չուզէր այդ պիտոյին լեցուիլ, ամեն մարդ նոյն իսկ կառավարութեան ելլատեան վիճակին պահանջուն ալ այդ է — բայց մէկ աղքատ աղջիկը 100 դուրուշ եւ մէկ անգամ միայն 100 դուրուշ դրամագլուխ պահուածութեան համար՝ չը մտածող եւ չը հոգացող հայր, այդ աղքատ աղջկան քաղաքական կեանքի պէտքեր ուսուցանելու համար քանի մը հազար դուրուշներ կը ճանէ՞ սնտուկէն — ասոր եւ հաւատացողներէն չեմ, եւ երանի թէ՛ պալատը ըլլամ, բայց շատ յոյս ունիմ որ սխալած չեմ :

Ի՞նչ կը կարծուի արդեօք, հայր իր բոլոր կարողութիւնը դպրոցներուն վատնելէն յոգնած ըլլալուն համար արհեստարան, պանգա եւ ասոնց նման ձեռնարկութիւններէ ետ կեցած է — բայց ի՞նչ է հօր մը իր տղուն կրթութեանը համար տուած ամսականը — հաշիւը հազիւ մարդ գլուխ 10 դուրուշ ամսական կը ցուցնէ — ասոր գոնէ կէսն անհրաժեշտ է. անքին կը մնայ ճշդութեամբ — ասո՞վ պիտի բացուի այդ առեւտրական ձեռնարկութիւնները — շատ խեղճ բան եթէ կարողութիւնն եւ խնայողութիւնն դպրոցներէ ամիսը 5 դուրուշ կրտրուին Հասած է :

0.

— Հայր Սուքիաս քերականագիտական հագեցում տրուելով պահպանողական պաշտօնէն վիտիւր պոլիտեխնիկական թարգմանչական պիտոյի իսէտէ, տօնատուններէն օրուղու միւ մայիլէյ գերապայծառ թարգմանչական պիտոյի իսէտէ, պէնէն նա սիւմայիլէյն ալէյսիտէ կեզնէ լաֆլար թարգմանչական օրուղու օրմարնտան մաստապաղ թարգմանչական պիտի պիտի իլէ իլմարնէրի պիտիտէ իտալար տակի տէֆ օրուղու օրուր գանն իտերի :

— Իզմիր Արշալոյս լրագրոյն վերջին թիւուն մէջ հետեւեալ կը կարգաւորէ — Հաստատի աղբիւրներէ առ մեզ հասած լուրերը կը հաստատեն թէ Ա.

բելեան հրետակը՝ որուն դուրսըր տուրտն հանդերձ մէկ միլիոն դուրուշէն աւելի պիտի ըլլայ այժմ, մեր վիճի սրբապետարար կոթողիկոսին ազգասիրական գործունեայ խնամքը կենդանանալու վերայ է : Գայտին է թէ յիշեալ դրամը Բելգիոյ պարտքի դրամանոցը կը դառնայ, եւ երաւատալով յիշատակող արժանի մեծաշուք կառավարին կամացը համեմատ միտնեմուտը պէտ դրամանոցը պիտի մնայ, եւ նոյն դրամարին տոկոսաց կէտը իզմիրի ազգային դպրատանց եւ հիւանդանոցի պիտոյիցը համար ծախք պիտի ըլլայ, եւ մնացեալ կէտը Մանիսայի Հայոց դպրատանց եւ հիւանդանոցին պիտի շրնորհուի :

Հայն լրագրին մէջ նաեւ հետեւեալ ծանուցումը կը կարգաւորէ —

« Զարգայ պարտն կարապետ Ղուկասեան կը ծանուցանէ Պիմատանի Ռանգուն քաղաքէն որ ի Հնդկ կատան, թէ դժուար պարտն Մանուկ Պօղոսեան Ալեքի՛ բնակիչ խարբիդի, Ռանգուն երթալով եւ անտեղ ժամանակ մը մնալէ ետեւ՝ վախճանել է կրտակաւարար թողլով զինքը՝ այսինքն զպարտն կարապետ Ղուկասեան :

Հանգուցելոյն ինքը՝ իւր թաղման ծախքը վճարուել ետեւ, 356 ուսիկի կը հասնի, որոնք 3560 դուրուշի չափ կընեն : Ուստի կառավարարը իմաց կուտայ հրապարակաւ թէ վախճանելոյն ամուսինը՝ եւ եթէ կենդանի չէ՝ անոր որդիքը օրինաւոր ստացական մուրհակ մի յուղարկելով առ ինքն ի Ռանգուն կամ ի Կալիպոնայ առ Հայ վաճառական ոմն, պիտի ընդունին զյիշեալ 356 ուսիկը անբողբալս :

— Անտոն աղա Յ. Քարապաճաքեան թարգմանչական թալաս մեթէպիսէ պիւր Մանուկեան ի հոս օրումուշ օլմաղին, սայիւր էնէր քիթապէթլերի թէյլիք նիյէթի իլէ, մա մէմուրնիյէ իւննրա միւսարաւթ իտերիլ :

Աւելցնելով իստեմ իստեմ — Ս. Պարթեւրէ

Բ.

Աւելցնելով իստեմ իստեմ — Ս. Պարթեւրէ

Բայց ուսման, ըմբռն, Մանուկագրութիւնը գալով այս վիճակը կը փոխուի կը կարծեն :

Հիմա հարցնենք այս կարծիքը ունեցողներուն թէ՛ ի՞նչ է մեր Մանուկագրութիւնը, կողմէ գալիքն ըլլայ, կողմէ դացածն ըլլայ :

Մանուկագրութիւնը, պիտի ըսէ, Ազգային իրաւանց եւ պարտոց չարագատութիւն մ'է. Շատ լաւ, ո՞ր է ասոր դրութիւնը — զօրութիւնը, պիտի ըսէ, Ս. պարթեւրէն ըրած կամ ընկիւր ուխտն է, զօրութիւնը, պիտի ըսէ, զանի վաւարացնող կառավարութեան պատիւն է, եւ վերջապէս զօրութիւնը, պիտի ըսէ անոր հրպատակող ժողովուրդն է :

Այլ տարիէի վեր երկու ուխտեալ պատրիարքներ ունեցանք, բայց կարծեմ ուխտեալ Տեղապահ մը այս երկու ուխտեալէն խիստ շատ սիրելի եղաւ Ազգին :

Ուրեմն զօրութիւնը ուխտեալուն մէջը չէ, այլ ուխտը պահել տալուն մէջն է, եւ ուրեմն քանի որ ոչ ուխտողը իր ուխտին կրօնական կերպարանքն կը պատկառի, եւ ոչ ուխտն առնողը՝ այս ուխտին պէտք եղած կրօնական կերպարանքը կուտայ եւ ուխտն ընողը կողմէ իր ուխտը պահած ըլլայ, կուզէ չըլլայ՝ ՍՐԱՅԱՆ ԸՆԵՆԻՍ Կերթայ այս ուխտը չի պահողին ձեռքը կը համարէ, կը հետեւի որ զօրութիւն կարծած միջոցնիս խաբէական զօրութիւն մ'է, ըսածիս հաւատացողին աչքին առջեւ կը դնուի ներկայ Ս. Պարթեւրէն ըրած ուխտին օրինակը — Առաջի Աստուծոյ եւ ի ներկայութեան Ազգային ժողովոյս հրապարակաւ ուխտմ

հաւատարմի միտ տէրութեան եւ Ազգիս եւ ճշմարտապէս հանդի Ազգային Մանուկագրութեան Առաջին զօրագրութեանը :

Մանեք ուրեմն պատրիարքարանին զանէն ներս եւ սա ուխտին օրինակը ձեռքնուս մէջ կը ուխտը կատարուած Ս. սեղանը մարքանդուս մէջ ունենալով, բնորոնք սա աղբիւր քարտէսէն Մանուկագրութեան մէկ փոշին, հարցնենք զեմերնիս ելած առաջին, միջին եւ վերջին Ազգային պաշտօնատարն, ի՞նչ կընեն մեզի առտնք — հարկաւ մատնանիլով Ս. պատրիարքին սննեակը պիտի ցուցնեն եւ ըսեն, հոգ է այդ առաջին քարտէսէն, հոգ է այդ հարցնենք, եւ տեսնենք թէ այն ի՞նչ կրտէ — այն ալ կրտէ « իմ ուխտս էր հաւատարմի միտ տէրութեան, աշխարհութիւնը հրամայեց Մանուկագրութեան դադարուի, եւ ահա հաւատարմաբար հաղանդեցայ », կարգայ գոն ուխտին միւս կողմները եւ ըսէ « Իսկ առաջի Աստուծոյ ուխտեցիր անթիւրի գործարարել սահմանադրութիւնը, արդ ո՞ր է սահմանադրութիւնը, ո՞ր է անոր սահմանած ժողովներէն գոնէ ընդհանուր ժողովն », դարձեալ կրտէ, « Եւ տէրութեան հնազանդեցայ հաւատարմի միտաւ համար » : ուրեմն դու ըսէ ինքնիրենդ այս ուխտը ուխտ չէ եղեր, քանզի նոյն իսկ ուխտին մէջ է հալաւութիւնը, որ երկու զօրութիւնը միացուցիւ է, այն է « Աստուծային անդնկելի զօրութիւնը եւ տէրութեան սրբապետ զօրութիւնը » : Այս ուխտը ուրեմն ուխտողին անձնուարարութեանը վրայ հիմնուած է, այսինքն ներկայիս զոնի թէ հանդերձեալն, բայց որովհետեւ ներկայիս դրական եւ հանդերձեալը գաղափարական է, ուրեմն դրականին հետեւինք եւ գաղափարականին համար խաչներ պատրաստենք :

Բայց ինչ որ ալ եղած ըլլայ այս պատգանքը՝ մեր առջեւ սա ճշմարտութիւնը կայ որ Մանուկագրութեան միւս զօրութիւնն ալ խիստ հարկաւոր է, այսինքն զանի վաւարացնող իշխանութեան պատիւը, որպէս իր քաղաքական զօրութեամբ մեզ կանոնապահութեան հրահրէ :

Այս տեղ մտածենք քիչ մը անցեալը թէ ի՞նչ եղաւ, եւ ինչո՞ւ եղաւ :

Օր մը յանկարծ հրաման մը եկաւ թէ Մանուկագրութիւնը զաղքած է, ժողովները լուծեալ, եւ այլն, եւ այլն :

Ինչո՞ւ :

Ո՞վ պիտի հարցնէր այս հոգեւոր — Ս. Պարթեւրէ — այս հրամանն արդէն անոր ուղած բանն էր, — երեսփոխանները — անոր ալ խօսող եւ իրաւաս մարդ Բ. դուսն պաշտօնեանն են, չեն կրնար հարցնել, — ժողովուրդը — անոր ալ գործի տէր մասը օտար տէրութեան հպատակ է, Ազգային խնդրոց մէջ ձայն չունի — եկեղեցականութիւնը — այն ալ մեր կարծած եկեղեցականութիւնը չէ, այլ մեռել թաղող եկեղեցականութիւն մ'է, բաւական է որ հոգեւոր մը ըսէ, հինգնոց մը առնէ, ամեն բան կը լընայ հոն, Ազգ մ'ազգ՝ ստակին գլուխն է, օրական հացը ճարելու նայինք — հասարակ ժողովուրդը — ահա հոս է էն մեծ ընտրուելիք կետէրնիս, քանզի տէրութիւնը գաղափարեցի կրտէ Մանուկագրութիւննիլ, վասն չափն ժողովուրդին, պատրիարքը ետ կեցայ այս ուխտն կրտէ, վասն հաւատարմութեան առ տէրութիւնն եւ վասն չափն ժողովուրդին, իրաւափասանութիւնը լուծ կեցայ այս գարձաճքներուն կրտէ, յուսալով ժողովուրդին չարմանը, վերջապէս որ կողմ դառնաւ եղբակցութիւնը ժողովուրդին կը հասնի :

Ինչ մոգական բառ է այս ժողովուրդը ըսող որ ամեն կողմին վատ կըլլայ, ամեն կողմին սիրելի կերեալ, եւ ամեն կողմին կը պաշտպանուի. բայց ինչո՞ւ համար ոչ արժէք ունի, ոչ զօրութիւն ունի եւ ոչ ներկայութիւն — անոր համար չունի որ ժողովուրդը նոյն ինքը իրեն արժէք չիտար, նոյն իսկ ինքը կը կարծէ որ ժողովուրդն ինքը չէ, ուրիշ մ'է, եւ մէկ խօսքով կրտէ՝ « Եւ ինքզինքս խորհելու եւ կառավարելու կարող չեմ, այլ մեծերը, հարուստները եւ եկեղեցականները զիս մտածելու կոչուած են նախախնամութենէն » : Այո, մեծերը քեզ պղծաբան պահելու համար, հարուստները քեզ կողմնակցելու համար, եւ եկեղեցականները իրենց ակին մէջ սեղանելու եւ քեզ կոյր պահելու համար կոչուած են, ով որ կը թիթուէ իր վրայէն այս երեք լուծը եւ ասոնց վերաբերեալ նախապա-

շարունակեք՝ ահա այն է ճշմարտ ժողովուրդն ու աշխարհի տէրը :

Բայց քանի՞ հայ կայ այս վիճակին մէջ, կամ քանի՞ հայ կայ այս վիճակին հետեւող — մաս մը մարդիկ խորհուրդի պատուանդաններու լեռնակիր ըլլալ կուզեն — մաս մը մարդիկ պատուանդաններու խմբի քողովը երեսակայութեան մէջ կապարին — մաս մը երիտասարդ՝ որ գործ տեսնելու, առեւտրական ազատ մարդ ըլլալու անկարող, Բ. դուսն գրագրութեան կոչուելու կը հետամտի — մաս մը արհեստագործական հացը ճարելու անկարող — մաս մը գրողներ որ՝ դրած գտնուելու համար կը գրեն, — իսկ մը տիկիներ եւ օրիորդներ որ՝ Հայ ըլլալին չեն գիտեր, ո՞ր մասն է ուրեմն որ կը խորհի Ազգին համար, կաշխատի Ազգին համար, եւ կապրի Ազգին համար — ասանկ ազատ մաս մը մեծ գեղն չի կրկնեք գտնել, — արդ ուրեմն, ո՞վ պիտի ըլլայ գալիք Մանուկագրութեան պաշտպանը, ո՞ր կը չիտի երկու թաթերուն մէջ իր ԻՍԽԱՆՈՒՄԷ՛ եւ ՊԱՅՑՔԻ հաւատար պահէ — Ս. Պարթեւրէ — անցեալը տեսնեք — երեսփոխանները — անոնք ալ տեսնեք — փաղական խորհուրդները — անոնք աւելի կիրակիէ կիրակի թապաղի պտուղներու պաշտօնեաններ են քան թէ թաղական խորհուրդ — ժողովուրդը — չիկայ այն մարմինը մեր մէջ, քանզի չիկայ հաւարակց կարծիք ուրեմն չի խաբենք ինքզինքնիս պարագայ տեղը, եւ աշխատենք նախ գալիք Մանուկագրութեան պաշտպան մը գտնել :

Եթէ չը կարենանք գտնել այս պաշտպանը՝ անտարակոյս գալիքն ալ դացածին քովը պիտի թաղուի :

Ուրեմն ո՞վ կրնայ ըլլալ ասոր պաշտպան :

Կարձեալ մեր այն օրական հացը ճարելու համար խորհող Հայուն դիմելու ենք, քանզի նա է անչափանդորը, նա է անփառասէրը, նա է խորհածին նման խօսող մարդը, վերջապէս նա է Ազգը եւ անով պարծին քու կղերգ ալ, հարուստդ ալ, մեծերդ ալ, եւ եթէ նա ըլլայ՝ մնացածները ոչինչ են, նա ու չը կը խօսի, բայց խիստ կը խօսի. նա ու կրնանայ, բայց ու չը մոռնայ, նա կամաց կը քալէ, բայց ետ չի դառնալու պայմանաւ կը քալէ, վերջապէս անոր եւ միայն անոր ձայնն է որ քաղաքագիտաց գրասեղանին վրայ կընայ զըրուիլ իրեւ Ազգի ձայն, իրեւ արդար ձայն եւ իրեւ անպատժելի եւ սրբազան ձայն, —

Ուրեմն այս ձայնը քննենք հիմալուրէն որ՝ երթալով խօսք դառնալու վրայ է, — ի՞նչ կընեն ասոնք — կը ցաւինք որ՝ Ս. պատրիարքնիս անգամ մը չողնաւնեւորու մէջ, գրեւտնեւորու մէջ, եւ սրբապաններու մէջ իրեն համար ինչ ըսենին չը գիտեք եւ կամ գիտնալ չուզեք, ո՞վ կրնայ արեօք յուսալ թէ Ս. պատրիարքնուս համար եթէ ընդհանուր ժողովուրդական քուէարկութիւն մ'ըլլայ, (10 քուէ կրնայ վատարկել, եւ ո՞վ կրնայ ըսել որ այս ընդհանուր անհամակրական վիճակին տակ կառավարուիլ Ազգին համար օգուտ է :

Արեօք սահմանադրութեան գալովը այս ընդհանուր անհամակրութիւնը, համակրութեան պիտի կրնայ փոխուիլ եւ անցեալ դէպքերը մոռնուի — Ես յոյս չունիմ, եւ երանի թէ՛ այս մասին սխալած ըլլամ, բայց հեռուէն հեռու լուծած ձայն մը անցեալներուն կրկնապատիւ կը դիզէ անոր վրայ, այսինքն կը ըսեն թէ՛ « Ս. պատրիարքը վերաքննեալ Մանուկագրութեան հաստատութեան համար ընդհանուր ժողով չիպիտի գումարէ, այլ արդի վերաքննուած սահմանադրութիւնը ինքը անձամբ պիտի սրբազնէ եւ ուղղակի Բ. դուսն դիզէ » :

Այս լուրին թէպէտ հաւատալ չենք ուզեր, բայց հաւանականութենէն ալ դուրս ինչալ եւ անոր վրայ չըմտածել խելացութիւն չէ :

Սպասենք գալիք դէպքերուն շարքին :

0.

Կենտրոնական թերթի մը Մանուկագրութեան

Բ.

Ասոր վրայ իշխանը՝ աղքատ հասարակութեան ստակներն իրենց սեղանաւորութեան գործածած ըլլալուն ծախիւր ակիւրաւութիւնը ծածկելու ջանք գիշեր ցե-

